

**1986. 12 VIDES,
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
DOMINICANA. UNA FERIDA
PERMANENT**

**FUNDACIÓN
VÍCTIMAS
DEL
TERRORISMO**

**CENTRO
MEMORIAL
DE LAS VÍCTIMAS
DEL TERRORISMO**

Índex

INTRODUCCIÓ	3
1986, EL TERRORISME CONTINUA PRESENT A ESPANYA	8
DÈCADA MORTAL: ETA ENTRE 1981 I 1990	9
LA GUÀRDIA CIVIL: OBJECTIU PRIORITARI D'ETA	10
MADRID: 40 ANYS D'ATACS A LA CAPITAL	11
1985-1988: CAMPANYA CONTRA LA GUÀRDIA CIVIL A MADRID	12
14 JULIOL 1986. PLAÇA DE LA REPÚBLICA DOMINICANA DE MADRID. L'HORROR...	13
EL CURS INACABAT	14
LES "OLLES DE LA MORT": L'ENGINYERIA LETAL D'ETA	15
ROSTRES PER AL RECORD: LES 12 VIDES TRUNCADES PER ETA	16
FERIDES QUE NO TANQUEN: SEQÜELES FÍSiques I PSICOLÒGIQUES	18
LA REPERCUSSIÓ ALS MITJANS: INFORMAR EN TEMPS DE TERROR	19
DE VITÒRIA A LA T-4: EL RASTRE DEL COTXE BOMBA EN LA HISTÒRIA D'ETA	20
AUTORS I DIRIGENTS: L'ORGANITZACIÓ DARRERE DEL CRIM	21
MÉS ENLLÀ DE L'AUTORIA DIRECTA: EXPLOSIUS, COTXES I PISOS FRANCS	22
INVESTIGACIÓ I SETGE. DETENCIONS DELS AUTORS DE LA MASSACRE	23
EL VEREDICTE DE LA LLEI. JUSTÍCIA DESPRÉS DE LA BARBÀRIE	24
VÍDEOS	25
BIBLIOGRAFIA	26

INTRODUCCIÓ

Esta exposició té com a objectiu principal retre homenatge als 12 guàrdies civils assassinats a l'atemptat perpetrat per la banda terrorista ETA el 14 de juliol de 1986 a la plaça de la República Dominicana de Madrid. Es busca, per tant, honorar la memòria de les víctimes (morts i ferits) i posar de manifest el dany permanent causat a les seues famílies, a més de sensibilitzar les noves generacions i fomentar una reflexió sobre l'impacte que ha tingut el terrorisme a la societat espanyola i les seues conseqüències encara presents.

A través de fotografies, gràfics, testimonis, documents i records, s'oferix un recorregut pedagògic que recupera els noms i rostres darrere de la tragèdia, però també es mostren alguns aspectes del que va suposar el terrorisme d'ETA contra la Guàrdia Civil i l'actuació de l'organització terrorista a Madrid.

El projecte es fonamenta en el compromís amb la veritat, la justícia i la memòria com a pilars essencials per a la construcció d'una convivència democràtica lliure de violència. Recordar és un acte de responsabilitat col·lectiva, i esta exposició aspira a ser un espai de

memòria viva que dignifique aquells que van perdre la vida o van quedar lesionats.

Per això, l'exposició busca honrar la memòria de les víctimes d'este acte terrorista, el que va causar més víctimes mortals a la Guàrdia Civil i un dels atemptats massius més destacats dels perpetrats a Espanya al segle XX.

ETA a Madrid

Este atemptat s'inscriu dins d'un context més ampli, amb la decisió dels caps d'ETA Lasa Michelena i Arróspide Sarasola de dur a terme una campanya de pressió contra el Govern d'Espanya mitjançant atemptats continuats a la capital, Madrid, en especial contra la Guàrdia Civil i les Forces Armades. Estos atacs van ser especialment letals durant el període 1985-1995.

L'actuació d'ETA a Madrid durant els anys 80 va ser duta a terme, per una part, pel denominat "comando Argala", format per ciutadans francesos i, per altra, per diferents membres del que es podria denominar "comando Madrid". Els integrants d'estos grups van anar variant en la composició, fet que va fer més difícil la detenció dels terroristes, ja que cada

grup duia a terme una sèrie d'atemptats durant uns mesos, després fugia a França i després tornava renovat totalment o parcial.

El febrer de 1985, els integrants d'aleshores del grup que operava a Madrid (Ignacio Aracama Mendía, José Luis Urrusolo Sistiaga, Rosario Delgado Iriondo i Venancio Sebastián Horcajo) participaren en l'assassinat del banquer Ricardo Tejero Magro.

Però al mes següent, la composició ja havia canviat i ara operaven a Madrid José Ignacio de Juana Chaos, Juan Manuel Soares Gamboa i Belén González Peñalva, que arribaren a la capital amagats en un camió des d'Irun. Els membres que prestaren suport als nous assassins continuaren sent els mateixos: Inés del Río Prada i Esteban Esteban Nieto.

El nou grup va cometre els primers assassinats el 12 de juny de 1985: el coronel Vicente Romero i el seu xofer Juan García Jiménez, tirotejats per De Juana Chaos, i poques hores després un tècnic artificier de la Policia, Esteban del Amo, va morir víctima del primer cotxe-bomba d'ETA a Madrid¹.

Este mateix grup va ser l'autor de l'assassinat el 29 de juliol següent del vicealmirall de l'Armada, director general de Política de Defensa, Fausto Escrigas.

El 9 de setembre feren un nou atemptat amb cotxe bomba, molt similar en objectiu i procediment al que realitzaren l'any següent a la plaça de la República Dominicana. Els terroristes col·locaren un cotxe-bomba a la plaça de la República Argentina l'objectiu del qual era un autobús amb 24 guàrdies civils. L'explosió en va ferir 16 i un civil i va causar gravíssimes ferides al ciutadà estatunidenc Eugene Kenneth Brown, de 45 anys, que practicava *footing* als voltants i que va faltar dos dies després.

El març de 1986, va abandonar el grup Belén González i van arribar Idoia López Riaño i Antonio Troitiño, veterans ja d'ETA. També s'ampliaren les tasques d'infraestructura, amb nous pisos i garatges i l'enviament d'armes i explosius. Els donava suport Esteban Esteban Nieto i Inés del Río, fonamentalment.

¹ ETA va cometre el primer atemptat amb cotxe bomba el 31 d'octubre 1982, a Vitòria, al pas d'una furgoneta de la Policia, explosió que va causar la mort del policia Francisco González i deu ferits, un d'ells greu.

L'activitat criminal va continuar els mesos següents fins a culminar en l'atemptat del 14 de juliol:

- Cotxe-bomba contra jeep de la Guàrdia Civil al carrer Juan Bravo (5 morts i 11 ferits), el 25 d'abril.
- Atemptat fallit contra el president del Tribunal Suprem, Antonio Hernández Gil.
- Assassinat de tres militars (Carlos Besteiro Pérez, Ricardo Sáenz de Ynestrillas i Francisco Casillas), el 17 de juny.
- Atemptat contra vivendes militars al carrer Maudes de Madrid, el 21 de juny, sense víctimes.

Autoria, detenció i condemnes

El 5 de novembre de 1986, una operació policial conjunta dirigida des de la Direcció de la Seguretat de l'Estat, va permetre descobrir un important dipòsit de material d'ETA a la cooperativa Sokoa, ubicada a Hendaia (França), molt pròxima a la frontera amb Espanya. A

més d'armes, s'hi va trobar nombrosa documentació que va permetre obtindre noves pistes sobre cotxes i vivendes utilitzats pels terroristes. Estes dades i d'altres obtingudes després de la detenció a França de l'etarra Francisco Ferrera i la seua expulsió a Espanya, conduiran a l'arrest de diversos terroristes i els seus col·laboradors que actuaren a Madrid. La vigilància d'un xalet comprat pels etarres a Moralarzal (Comunitat de Madrid) i el seguiment de Cristina Arrizabalaga també van ser decisius.

El 1989, l'Audiència Nacional va condemnar José Ignacio de Juana Chaos i Antonio Troitiño Arranz, com a autors materials de l'atemptat de la plaça de la República Dominicana, i Esteban Esteban Nieto i Inés del Río Prada, com a col·laboradors necessaris, a sengles penes de 2.232 anys de presó, que resulten de sumar: 30 anys per un delictes d'atemptat amb resultat de mort; 29 anys de reclusió major per cadascun dels onze delictes consumats d'assassinats; 24 anys per cadascun dels setanta-huit delictes d'assassinat frustrat i 11 anys més per un delictes d'estralls.

Pel mateix atemptat, a l'abril de l'any 2000 es va condemnar Juan Manuel Soares Gamboa² a 1.401 anys, que va veure atenuada la pena pel seu penediment i col·laboració amb les autoritats. Durant el judici va demanar perdó a totes les víctimes d'ETA.

El juliol de 2003, finalment, l'Audiència Nacional va condemnar Santiago Arróspide Sarasola³ a 1.920 anys de presó i Idoia López Riaño⁴ a 1.572 anys.

Altres detalls

- L'alcalde de Madrid d'aleshores, Juan Barranco, va demanar oficialment que la capital d'Espanya guardara tres minuts de silenci el migdia del 15 de juliol, dia següent a l'atemptat. Els membres i treballadors de les Corts i d'altres moltes institucions van fer el mateix, a més d'una gran quantitat de ciutadans.
- El funeral oficial pels nou morts fins aleshores es va celebrar l'endemà de l'atemptat en la seu de la Direcció General de la Guàrdia Civil. Allí, el vicari general cas-

trense José Manuel Estepa va dir que «els que col·laboren en eixa sembra de sang i violència no poden ser representants legítims de cap idea». Va afegir el vicari: «La Guàrdia Civil ha de reaccionar fermament i serena en la defensa de la llibertat que el poble li ha confiat». El funeral el va presidir el ministre de l'Interior, José Barrio-nuevo.

Els fèretres van ser introduïts en cotxes fúnebres i portats a diverses localitats on van ser soterrats. El cos de José Joaquín García Ruiz va ser traslladat a Merindad de Valdivielso (Burgos); el de Carmelo Bella Álamo, a Granja de Torrehermosa (Badajoz); el de Juan Ignacio Calvo, a Lleó; el d'Antonio Lancharra Reyes, a Monesterio (Badajoz); el de Miguel Ángel Cornejo Ros, a Burjassot (València); el de Jesús Jiménez, a Cascante del Río (Terol); el de Jesús María Freixes Montes, a Lleida; el d'Ángel de la Higuera, a Alfacar (Granada); el de José Calvo, a Puertollano (Ciudad Real); el d'Andrés José Fernández, a Màlaga; el de Javier Esteban, a La Bodega (Guadalajara); i el d'Andrés Fernández Pertierra, a Màlaga. En el

² Va tornar a Espanya voluntàriament el juliol de 1995 des de la República Dominicana.

³ Va ser extradit a Espanya el 21 de desembre del 2000.

⁴ Detinguda a França a l'agost de 1994 i extradita el 9 de maig del 2001.

full de servici d'este últim s'assenyalava que havia realitzat recentment unes proves per a l'ingrés al club de futbol Barcelona.

- L'organització terrorista ETA Militar es va responsabilitzar el dia 15 de juliol de l'atemptat. En un comunicat enviat a diversos mitjans d'informació bascos, l'organització terrorista assumia també l'autoria de l'atemptat perpetrat el dissabte 12 a Pamplona, en què va resultar ferit un membre de la Policia Nacional, i la voladura d'una torreta de telecomunicacions a Biscaia. Els atemptats demostren, d'acord amb el comunicat d'ETA, la "clara voluntat" de l'organització "de seguir colpejant totes les estructures repressives, mentre els poders fàctics i les seues gestores socialdemòcrates mantinguen una actitud d'entossudiment amb les legítimes aspiracions d'este poble".

- Quasi vint-i-dos anys després, el 17 de maig de 2008, es va inaugurar a la plaça de la República Dominicana un monument en homenatge de les víctimes del terrorisme. L'escultura va ser sufragada íntegrament per donacions de ciutadans anònims.
- La Direcció General de la Guàrdia Civil va establir en 2023 la data del 14 de juliol com a 'Dia de la memòria i record a les víctimes del terrorisme en la Guàrdia Civil', en record a l'atemptat més contra el Cos, el que es va efectuar a la plaça de la República Dominicana.

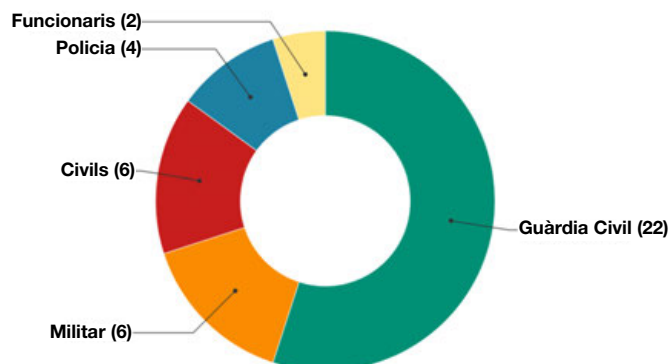
1986, EL TERRORISME CONTINUA PRESENT A ESPANYA

L'any 1986 va ser un moment de contrastos profunds per a la democràcia espanyola. Mentre el país celebrava l'entrada oficial en la Comunitat Econòmica Europea i el govern de Felipe González en revalidava la majoria absoluta, la societat vivia sota la incertesa per l'amenaça terrorista.

En este any, ETA va ser quasi l'única protagonista dels atemptats mortals a Espanya. Va cometre 40 assassinats (22 dels quals guàrdies civils) i va intensificar-ne l'ofensiva a Madrid per a forçar una negociació amb l'Estat. Durant este any, 22 de les víctimes mortals es produïren a Madrid.

Al mateix temps, el panorama es complicava amb l'activitat d'altres grups com ara els GRAPO, Iraultza, Exército Guerrilheiro do Povo Galego Ceive o Terra Lliure i les darres actuacions dels GAL al sud de França.

Víctimes del terrorisme d'ETA l'any 1986"

Font: elaboració pròpia

DÈCADA MORTAL: ETA ENTRE 1981 I 1990

La dècada dels 80 representa el període més fosc i violent en la història d'ETA. Entre 1981 i 1990, ETA i els Comandos Autònoms Anticapitalistes assassinaren 335 persones (84 guàrdies civils). En estos anys, la banda va diversificar i ampliar els seus objectius, i ja no només colpejava les Forces de Seguretat de l'Estat (Guàrdia Civil i Policia Nacional) i militars, sinó que va estendre la violència i va arribar cada volta de forma més indiscriminada a la societat civil i també a l'Ertzaintza.

Geogràficament, el terrorisme va deixar de ser un problema confinat al País Basc i Navarra. Madrid es va convertir en un escenari habitual i Catalunya també va patir atacs devastadors. En destaca l'atemptat d'Hipercor el juny de 1987, el més mortífer de l'activitat d'ETA amb 21 civils assassinats. L'atemptat contra la Casa quarter de la Guàrdia Civil a Saragossa (desembre de 1987), que va causar 11 morts (cinc menors d'edat), va ser en este període un altre dels més letals de la banda.

Víctimes mortals d'ETA i afins

1981	32	Assassinat de l'enginyer de la central de Lemoiz, José María Ryan. Triple assassinat de militars a Madrid (carrer Conde de Peñalver).
1982	40	Assassinat del general Víctor Lago Román a Madrid i de l'enginyer Ángel Pascual Ryan (successor de Ryan).
1983	41	Segrest i assassinat del capità de farmàcia Alberto Martín Barrios. Inici de l'activitat del terrorisme dels GAL.
1984	33	Assassinat del tinent general Guillermo Quintana Lacaci a Madrid. Assassinat del senador socialista Enrique Casas.
1985	37	Primer cotxe bomba d'ETA a Madrid (mor l'artíficier Esteban del Amo). Assassinat del vicealmirall Fausto Escrigas.
1986	40	Matança de la plaça de la República Dominicana a Madrid (12 guàrdies civils assassinats). Assassinat de l'exdirigent "Yoyes".
1987	50	Atemptat d'Hipercor a Barcelona (21 morts), el més sanguinolent de la seua història. Atac a la Casa quarter de Saragossa (11 morts, entre ells 5 xiquetes).
1988	19	Firma del Pacte d'Ajuria Enea. Cotxe bomba contra la Direcció General de la Guàrdia Civil a Madrid (mor el xiquet de 2 anys Luis Delgado).
1989	18	Assassinat de la fiscal de l'Audiència Nacional Carmen Tagle a Madrid. Atemptat amb cotxe bomba a Alcalá-Meco contra un autobús policial (2 morts).
1990	25	Cotxe bomba contra un furgó de la Policia Nacional a Sabadell (6 agents assassinats).
Total	335	

Font: Elaboració pròpia.

Atemptat contra la casa-caserna de Saragossa de la Guàrdia Civil. EFE Autor: JAVIER CEBOLLADA Data: 11/12/1987

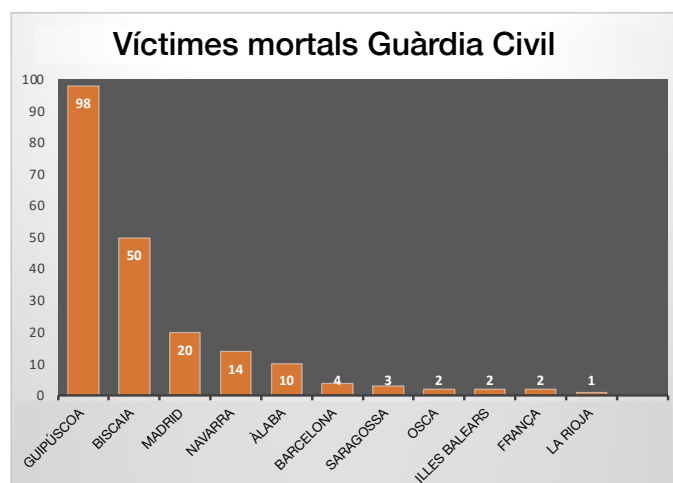
LA GUÀRDIA CIVIL: OBJECTIU PRIORITARI D'ETA

L'estratègia d'ETA va tindre com a un dels seus eixos fonamentals l'atac a les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat. La Guàrdia Civil i les seues famílies van ser el col·lectiu més afectat i van constituir un objectiu permanent al llarg dels seus 60 anys d'activitat.

Entre 1968 i 2009, un total de 206 guàrdies civils van ser assassinats per la banda. El primer assassinat mortal en la història de l'organització va ser precisament el de l'agent José Antonio Pardines Arcay, el juny de 1968. Les últimes víctimes mortals del grup a Espanya, el juliol de 2009, van ser també dos agents del cos, Diego Salvá i Carlos Sáenz de Tejada, assassinats a Mallorca.

La violència es va concentrar amb especial intensitat al País Basc, comunitat que registra el major nombre d'agents assassinats amb un total de 158 víctimes. Dins del territori basc, la província de Guipúscoa va ser l'escenari més castigat amb 98 assassinats. La ciutat de Madrid va patir també l'assot del terrorisme amb 20 agents morts. Irene Fernández va ser l'única dona guàrdia civil assassinada (20/08/2000).

L'any 1980 destaca tràgicament com el més letal de tota la sèrie històrica, amb un balanç de 31 guàrdies civils assassinats.

Font: Elaboració pròpia.

Grup Antiterrorista Rural

MADRID: 40 ANYS D'ATACS A LA CAPITAL

Madrid va representar per a les diferents faccions d'ETA un objectiu estratègic prioritari arran de la seua condició de centre neuràlgic i polític de l'Estat. L'activitat criminal en la capital va començar el 20 de desembre de 1973 amb l'assassinat del president del Govern, l'almirall Luis Carrero Blanco i els seus acompanyants. Amb eixa primera fita, l'organització terrorista va iniciar una llarga llista de crims, amb un total de **123 persones** assassinades per tota la Comunitat de Madrid, que la va convertir en una de les províncies més castigades juntament amb Guipúscoa i Biscaia.

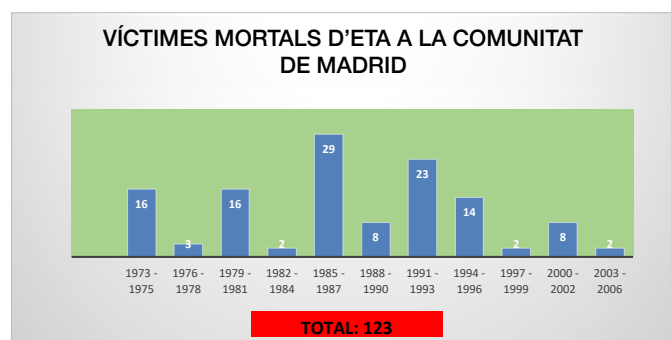
L'any 1986 es produïren la major quantitat de víctimes mortals: 22. Altres atacs massius marcaren la memòria de la ciutat, com la bomba a la cafeteria Rolando del carrer del Correo el setembre de 1974 (13 morts); les bombes contra estacions ferroviàries i l'aeroport el juliol de 1979 (7 morts); l'atemptat del carrer Joaquín Costa/López de Hoyos, el juny de 1993 (7 morts); o l'explosió a Vallecas el desembre de 1995 contra treballadors civils de l'Armada (6 morts).

Madrid també va ser l'escenari triat per a trencar les "treves": l'any 2000, l'assassinat del tinent coronel Blanco García va terminar amb 15 mesos sense atemptats, i el 2006 la

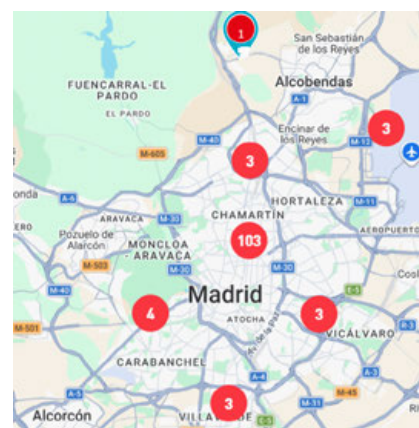
bomba a la T-4 de Barajas va suposar la fi de l'últim procés de diàleg.

Manifestació després de l'atemptat a Vallecas. FOTO EFE. Data: 13/12/1995. Autor: Alberto Martín

Font: Elaboració pròpia.

Atemptats comesos a la ciutat de Madrid. Font: Covite

1986. 12 VIDES,
PLAÇA DE LA
REPÚBLICA
DOMINICANA. UNA FERIDA
PERMANENT

1985-1988: CAMPANYA CONTRA LA GUÀRDIA CIVIL A MADRID

Entre 1985 i 1988, l'organització terrorista ETA va executar una campanya de pressió contra el Govern d'Espanya que centrava els seus atacs en la Guàrdia Civil a Madrid. Durant este temps, el denominat "comando Madrid" va generalitzar l'ús del cotxe bomba sense importar els danys a civils.

L'ofensiva va començar el 9 de setembre de 1985 a la plaça de la República Argentina, on un artefacte activat per radiocontrol va esclatar al pas d'un autobús de la Guàrdia Civil, va ferir 16 agents i va matar un ciutadà estatunidenc.

L'any 1986 va ser el més tràgic d'esta campanya. El 25 d'abril, un cotxe bomba al carrer

Juan Bravo va assassinar cinc guàrdies civils. Només tres mesos després, el 14 de juliol, ETA perpetrà la seua major massacre a la capital: l'atemptat de la plaça de la República Dominicana.

La campanya va continuar al maig de 1987 amb dos explosions simultànies, una d'elles davant de la Direcció General de la Guàrdia Civil al carrer Guzmán el Bueno, que va causar la mort d'una dona. El període es va tancar amb un altre atac el 22 de novembre de 1988 contra la mateixa seu, on una furgoneta bomba va matar el civil Jaime Bilbao i el xiquet de dos anys, Luis Delgado, i va deixar, a més, 50 ferits.

Marca y Modelo	SAVA-J4-C5	FURGON-MIXTO	2ª	4	6
Vías anterior y posterior					

14 JULIOL 1986. PLAÇA DE LA REPÚBLICA DOMINICANA DE MADRID. L'HORROR...

El dilluns 14 de juliol de 1986, al voltant de les 7:45 del matí, la plaça de la República Dominicana de Madrid es va convertir en escenari de l'atac amb major nombre de víctimes mortals que va patir la Guàrdia Civil al llarg de la seua història.

Una furgoneta bomba carregada amb uns 35 quilos d'explosiu va ser detonada al pas d'un comboi de tres vehicles oficials del cos que traslladaven 73 guàrdies civils.

Els etarres havien intentat dur a terme l'atemptat abans almenys en cinc ocasions i,

una vegada aparcada la furgoneta amb l'explosiu i la metralla corresponent, van haver de desistir per no aparèixer-hi l'autobús.

Dotze agents, amb edats compreses entre els 19 i els 26 anys, van morir en l'acte o van traspassar poc després a causa d'eixes ferides. Seixanta persones, guàrdies civils, treballadors i transeünts resultaren ferides, algunes de gravetat. L'ona expansiva va destrossar vehicles, façanes i vivendes i va sembrar la zona de runes, fet que va marcar per a sempre la memòria del barri i de la ciutat.

EL CURS INACABAT

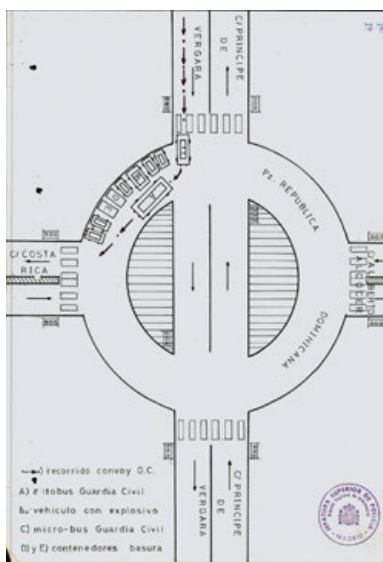
El comboi atacat estava format per un autobús Pegaso, matrícula PGC-0015-E, de 60 places; un microbús Avia model 4006, de 25 places, matrícula PGC-0525-P; i un Land Rover tot terreny, matrícula PGC-1391-D, en funcions de cotxe escolta. Havien eixit de l'Escola de Trànsit de la Guàrdia Civil en el número 250 del carrer Príncipe de Vergara i es dirigien cap a la Venta de la Rubia, als afores de Madrid, on els guàrdies anaven a realitzar pràctiques de conducció en motocicleta. Al comboi viatjaven setanta guàrdies civils alumnes de l'Agrupació de Trànsit.

Després de vigilar el comboi al llarg de quatre dies, els etarres comprovaren que, encara que els agents canviaren l'itinerari, la plaça era l'únic pas obligatori per als autobusos que eixien de l'aquartermament de Príncipe de Vergara abans de girar per a dirigir-se a la carretera de circumval·lació M-30 pel carrer de Costa Rica.

El vehicle escolta de la Guàrdia Civil va quedar despenjat del comboi en el moment de l'explosió, en detindre's en el semàfor previ a l'encreuament amb la plaça. Uns 50 vehicles i 290 establiments i immobles dels voltants van sofrir nombrosos danys materials. Especialment afectat va quedar l'immoble situat

al número 8 de la plaça de la República Dominicana, a l'altura del qual es trobava aparcant el cotxe bomba.

Després del brutal atemptat, l'Acadèmia de Trànsit de la Guàrdia Civil va canviar d'ubicació el Col·legi de Guàrdies Jovens Duque de Ahumada de Valdemoro (Madrid).

Font: Sumari 31-1986
Jutjat Central
d'Instrucció núm. 5.

LES "OLLES DE LA MORT": L'ENGINYERIA LETAL D'ETA

Per a la massacre a la plaça de la República Dominicana, els etarres utilitzen una furgoneta Sava, matrícula CR-0185-A, comprada a Madrid l'1 de juny per l'etarra José Ignacio de Juana Chaos amb documentació falsa i pagada en efectiu (175.000 pessetes).

El grup d'etarres que vivia a Madrid havia rebut entre març i maig de 1986, dos lliuraments de material que incloïen 75 kg d'explosiu. L'artefacte muntat en la furgoneta consistia en cinc olles de pressió farcides amb un total d'entre 35 i 40 quilograms d'explosiu Goma-2, elaborat especialment per De Juana Chaos. Però el que va convertir este vehicle en una

trampa mortal va ser la inclusió d'abundant metralla: caragols, rosques, volanderes, boles d'acer i baules de cadena.

La furgoneta va ser estacionada eixe matí davant del número 8 de la plaça, al lloc on la nit anterior havien deixat aparcats un Citroën BX.

La detonació va ser realitzada per l'etarra Antonio Troitiño mitjançant un comandament a distància i l'explosió va arribar especialment a l'autobús Pegaso en la part de darrere a la dreta, que va quedar destrossada.

Restes furgoneta-bomba. Font: Sumari 31-1986 Jutjat Central d'Instrucció núm. 5.

MINISTERIO DE INDUSTRIA DELEGACION PROVINCIAL TOLEDO		CR-0185-A NUMERO DEL BASTIDOR 107700817 DESTINO DEL VEHICULO S.Particular	
Certificado de Características DUPLICADO			
Marca y Modelo	Tipo y Categoría		N.º y dimensiones ruedas
SAVA-J4-C5	FURGON-MIXTO		2# 4 6,40x16
Anchura y longitud totales		Vías anterior y posterior	
1.770 mm 4.040 mm		1.280 mm 1.350 mm	
Voz libre posterior		0.860 m	
Peso	Peso máximo autorizado	Peso máximo remolcable	N.º de ejes
1.130 kg	1.980 kg	kg	2/8

Marca y Modelo	Tipo y Categoría	N.º y dimensiones ruedas
SAVA-J4-C5	FURGON-MIXTO	2# 4 6,40x16
Anchura y longitud totales	Vías anterior y posterior	Voz libre posterior
1.770 mm 4.040 mm	1.280 mm 1.350 mm	0.860 m
Peso	Peso máximo autorizado	Peso máximo remolcable
1.130 kg	1.980 kg	kg
		N.º de ejes
		2/8

ROSTRES PER AL RECORD: LES 12 VIDES TRUNCADAES PER ETA

Carmelo Bella Álamo
(22 anys): Natural de Granja de Torrehermosa (Badajoz). Feia un any que estava al cos i estava destinat al Destacament de Trànsit d'Arganda.

José Calvo Gutiérrez
(19 anys): Nascut a Barcelona. Va ingressar a la Guàrdia Civil al maig de 1985 i donava servici al Destacament de Barajas.

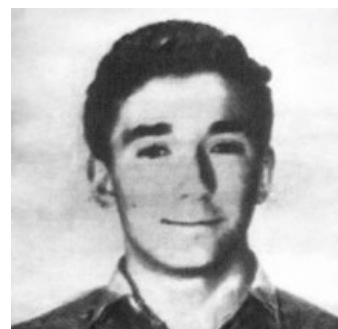
Miguel Ángel Cornejo Ros (24 anys): Natural de Burjassot (València). Estava casat i s'havia incorporat a l'Institut Armat un any abans de l'atemptat.

Jesús María Freixes Montes (21 anys): Era natural de Lleida, on son pare era regidor independent a l'Ajuntament. Els seus companys li deien *El Lleida* per la seua defensa del sentiment i de l'idioma català. Va ser soterrat al seu lloc de naixement.

Jesús Jiménez Jimeno (20 anys): S'havia incorporat feia poc temps a la Guàrdia Civil i estava destinat al Destacament de Trànsit de Terol. Era natural del municipi de Cascante del Río (Terol).

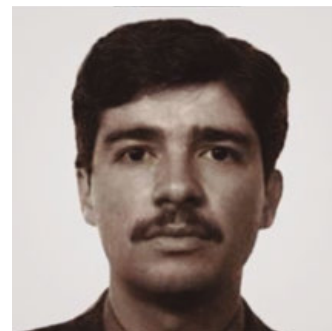
Andrés José Fernández Pertierra (20 anys): Natural de Gijón (Astúries). Havia ingressat a la Guàrdia Civil només tres mesos i mig abans de ser assassinat.

José Joaquín García Ruiz (21 anys): Natural de Merindad de Valdivielso (Burgos). Era fadrí i estava destinat al Destacament de Trànsit de Briviesca-Autopista.

Santiago Iglesias Godino (20 anys): Nascut al Fondó de les Neus (Alacant). Feia poc més de tres mesos que estava al cos; la seua família va decidir donar els seus òrgans després de la mort.

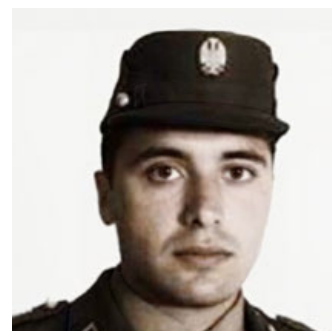
Antonio Lancharro Reyes (21 anys): Natural de Monesterio (Badajoz), on hui un carrer porta el seu nom en homenatge a la seua memòria.

Javier Esteban Plaza (26 anys): Natural de Guadalajara. Va faltar el 18 de juliol, quatre dies després de l'atemptat, arran de les greus ferides sofrides. Era fadrí i s'havia format a l'acadèmia d'Úbeda.

Ángel de la Higuera López (20 anys): Natural d'Alfacar (Granada). Va faltar el 31 de juliol després de dos setmanes d'agonia. Li deien "Ángel Nieto" per la seua gran afició a les motos, era el menor de set germans.

Juan Ignacio Calvo Guerrero (25 anys): Natural de la Pola de Gordón (Lleó). Va faltar el 5 d'agost i va ser l'única víctima mortal de l'atac. Estava casat i tenia un fill xicotet.

Les víctimes procedien de huit comunitats autònomes diferents. El desglossament per regions és el següent:

- 2 víctimes: Castella i Lleó, Catalunya, Comunitat Valenciana i Extremadura.
- 1 víctima: Andalusia, Aragó, Astúries i Castella-la Manxa.

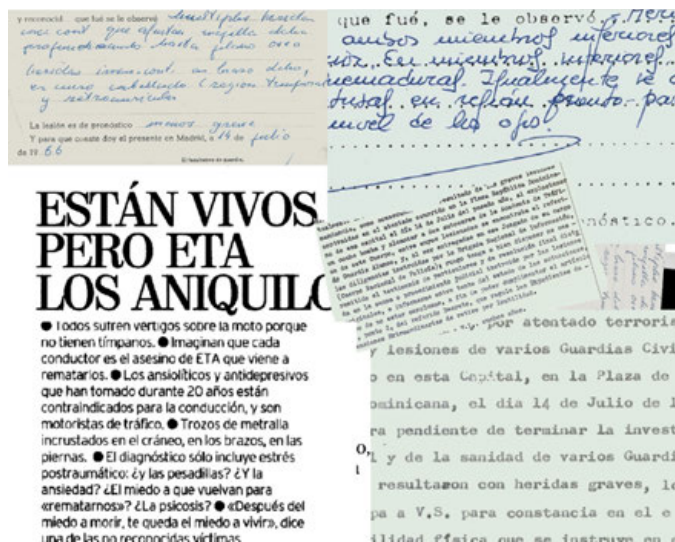
FERIDES QUE NO TANQUEN: SEQÜELES FÍSiques I PSICOLÒGIQUES

L'atemptat de la plaça de la República Dominicana no només va deixar dotze morts, sinó que també va afectar unes 80 persones que visqueren directament una experiència traumàtica que en molts casos els va deixar seqüeles permanents. Entre els ferits reconeguts judicialment es comptaren 43 guàrdies civils i 17 civils, entre les quals s'inclouen persones que esperaven en una parada d'autobús pròxima. La brutalitat de l'explosió va provocar que set agents hagueren d'abandonar la professió per lesions irreversibles, com amputacions, pèrdua de visió, sordesa profunda o quadres d'epilèpsia traumàtica.

No obstant això, per a molts supervivents, l'impacte més devastador va ser el dany psicològic. Molts van haver d'ocultar el seu estat per vergonya o disciplina. El seu testimoni és un recordatori que les conseqüències de les accions terroristes no terminen quan cessa l'eco de la bomba o quan desapareix l'organització criminal.

Funeral a Madrid. Data: 15/07/1986. Agència EFE

LA REPERCUSSIÓ ALS MITJANS: INFORMAR EN TEMPS DE TERROR

L'atemptat a la plaça de la República Dominicana va tindre una immediata i àmplia repercussió als mitjans de comunicació nacionals i internacionals. Premsa, ràdio i televisió interromperen la programació per a informar de l'explosió i de les conseqüències. La transmissió de l'*encierro* de Sant Fermí es va veure interrompuda en RNE a les 8 del matí per la notícia. Les imatges de l'autobús destrossat i la devastació en plena ciutat de Madrid ocuparen portades i obriren informatius durant dies.

En l'Espanya dels anys huitanta, els mitjans de comunicació feien una tasca fonamental en la construcció de l'opinió pública. La cobertura de l'atemptat va combinar la narració dels fets amb el testimoni de veïns, familiars i responsables polítics. Els periòdics publicaven perfils de les víctimes que destacaven la joventut i la condició d'alumnes en formació. D'esta manera, el relat informatiu va contribuir a humanitzar la tragèdia i a generar un fort rebuig al terrorisme.

DE VITÒRIA A LA T-4: EL RASTRE DEL COTXE BOMBA EN LA HISTÒRIA D'ETA

El cotxe bomba va representar per a ETA un “salt qualitatiu” en la seua estratègia criminal, cosa que els va permetre executar atacs amb un nombre més alt de víctimes. Només a Madrid, l'organització terrorista va fer esclatar 40 cotxes bomba, que van causar 56 morts i més de 350 ferits.

L'any 1982, els terroristes d'ETA començaren a usar mètodes innovadors com el llançament de granades anticarros, trets amb fusell de mira telescòpica i el cotxe bomba. El primer cotxe bomba va matar el policia nacional Francisco González Ruiz, a Vitòria, l'octubre de 1982. Prompte, els terroristes s'adonaren que este nou mètode proporcionava diversos avantatges: màxim nombre de víctimes assegurades, menys risc per als terroristes, major impacte en la societat i major pressió per a les autoritats.

Al començament, el seu ús era esporàdic, però al període 1985-1995 es concentra la utilització d'este mètode i el major nombre de víctimes. Després d'un període de treva tornarà a emprar-se en la darrera etapa de la banda, a partir de l'any 2000.

El cicle de violència del cotxe bomba a Madrid es tancà tràgicament el 30 de desembre de 2006 amb l'atemptat a la Terminal T-4 de Barajas, que va matar dos persones, si bé l'últim atemptat amb cotxe bomba va tindre lloc el juliol de 2009, encara que sense víctimes mortals.

Atemptats amb cotxe bomba amb major nombre de morts.

Hipercor	Barcelona	19 de juny de 1987	21 morts
Plaça República Dominicana	Madrid	14 de juliol de 1986	12 morts
Casa quarter Guàrdia Civil	Saragossa	11 de desembre de 1987	11 morts
Casa quarter Guàrdia Civil	Vic	29 de maig de 1991	9 morts
Atemptat carrer López de Hoyos/Joaquín Costa furgoneta militar	Madrid	21 de juny de 1993	7 morts
Atemptat contra furgoneta Cos Nacional de Policia	Sabadell	8 de desembre de 1990	6 morts
Atemptat contra furgoneta de l'Armada a Vallecas	Madrid	11 de desembre de 1996	6 morts

Atemptat 31 d'octubre 1982

AUTORS I DIRIGENTS: L'ORGANITZACIÓ DARRERE DEL CRIM

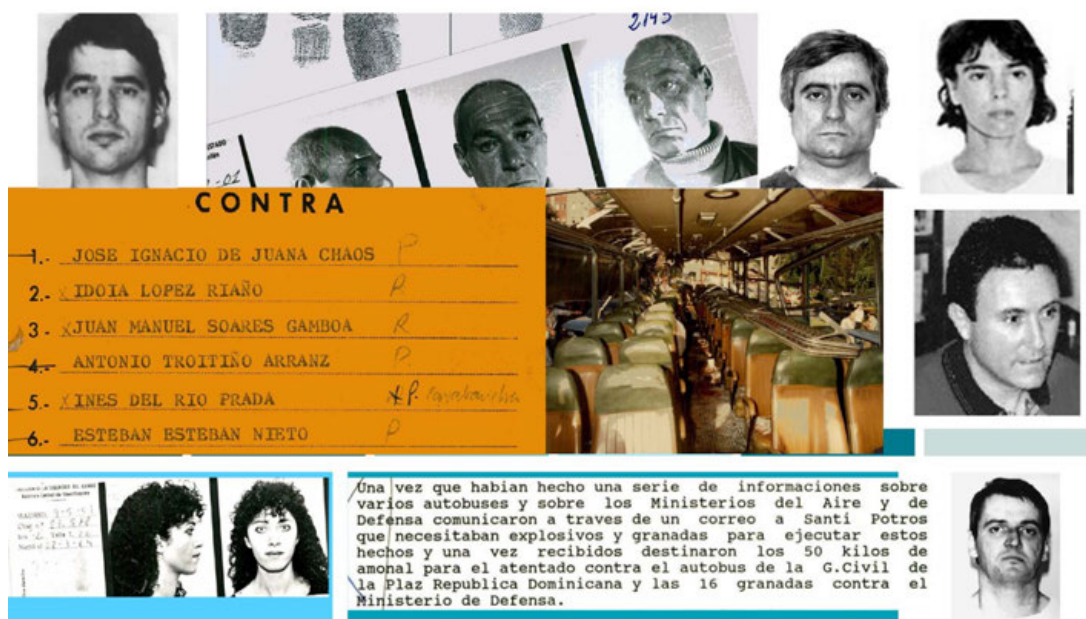
L'atemptat a la plaça de la República Dominicana va ser obra d'un grup operatiu d'ETA que actuava a Madrid format per José Ignacio de Juana Chaos, Antonio Troitiño Arranz, Juan Manuel Soares Gamboa i Idoia López Riaño. Com a col·laboradors directes estaven Inés del Río Prada i Esteban Esteban Nieto.

A la dècada de 1980, ETA mantenia una estructura compartimentada: els grups operatius rebien instruccions, suport logístic i cobertura des de nivells superiors. La planificació d'atemptats formava part d'una estratègia definida per la cúpula dirigent, que considerava quins eren objectius prioritaris

en cada moment dins de la seua campanya de violència.

Una setmana després de l'atemptat de la plaça de la República Dominicana, el 21 de juliol, dotze granades anticarros impactaren en el Ministeri de Defensa i van causar danys materials i deu ferits.

La responsabilitat per tots els fets criminals afecta tant els qui van executar l'acció com els qui, des de posicions de direcció, van dissenyar i ordenar l'execució dels atemptats. Este paper el va dur a terme més directament Santiago Arróspide Sarasola, 'Santi Potros'.

1986. 12 VIDES,
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
DOMINICANA. UNA FERIDA
PERMANENT

MÉS ENLLÀ DE L'AUTORIA DIRECTA: EXPLOSIUS, COTXES I PISOS FRANCS

L'atemptat de la plaça de la República Dominicana va requerir una complexa estructura de suport encarregada de subministrar la infraestructura necessària a la capital. Els executors materials comptaren amb l'auxili fonamental de figures com Inés del Río Prada, que va llogar vivendes i garatges en els quals es va preparar la furgoneta bomba. Juntament amb ella, Esteban Esteban Nieto i Inmaculada Noble van realitzar tasques de vigilància per a facilitar l'atac.

Mikel Zalacain Esain va ser identificat com el responsable de traslladar els etarres a Madrid des de la frontera francesa i proveir-los periòdicament d'armes i explosius. Va ser detingut per la policia francesa el 1988, mesos després de fugir. En esta xarxa participaven també membres de la seua família.

ETA comptava també amb el denominat "comando Parque", que actuava des de l'any 1983, la funció del qual era proporcionar molts dels vehicles emprats en els desplaçaments i atemptats. Este grup va ser desarticulat gràcies a la intervenció de la Policia Municipal de Sant Sebastià, que va detindre els seus tres integrants el 28 de gener de 1988.

Porta de la vivenda que ocupaven els etarres, al carrer Río Ulla de Madrid. Data: 16/01/1987. EFE. Autor: José Cuadrado.

El grupo facilitaba vehículos a la organización terrorista para los atentados

Detenido el comando de apoyo a ETA que preparó el coche bomba utilizado en la casa cuartel de Zaragoza

JAVIER GARCÍA, Madrid. La policía ha detenido en San Sebastián a tres supuestos miembros legales —no fichados por la policía— de ETA Militar que formaban un grupo de apoyo e infraestructura a la organización terrorista, a la que surtía de coches robados y explosivos para los atentados. Según las investigaciones po-

licías, este grupo preparó y trasladó el coche bomba que fue utilizado en el sangriento atentado contra la casa cuartel de la Guardia Civil en Zaragoza, donde murieron el pasado mes de diciembre 11 personas. El grupo trasladó a Madrid los vehículos explosivos utilizados en el triple atentado contra centros militares el pasado 17 de mayo.

29 de gener 1988 El País

12 años de cárcel para la familia Zalacain Esain por colaborar con ETA

Agència EFE. 12 de novembre 1988

INVESTIGACIÓ I SETGE. DETENCIONS DELS AUTORS DE LA MASSACRE

La complexa investigació policial per a localitzar els integrants del grup assassí es va prolongar durant mesos de vigilància i anàlisi d'intel·ligència.

El primer gran colp es va produir la matinal del divendres 16 de gener de 1987, quan la policia va assaltar el pis franc del carrer de Río Ulla a Madrid. L'operació va permetre la detenció de figures clau com Antonio Troitiño, José Ignacio de Juana Chaos, Esteban Nieto i altres col·laboradors, i així desmantellar la infraestructura operativa a la capital.

La pressió policial i la major col·laboració internacional estretiren el setge sobre els fugitius. Inés del Río va ser capturada el 7 de juliol de 1987 a un hotel de Saragossa.

Poc després, el 30 de setembre de 1987, va ser detingut a Anglet (França) per la Gendarmeria Nacional el dirigent d'ETA Santiago Arróspide Sarasola, conegut com a Santi Potros. Anys més tard, Idoia López Riaño, àlies "La Tigresa", va ser detinguda a França a l'agost de 1994.

Finalment, Juan Manuel Soares Gamboa, després de molts anys a la República Dominicana, va decidir entregar-se voluntàriament a les autoritats espanyoles al juliol de 1995, per a col·laborar posteriorment amb la justícia en l'aclariment dels fets.

EL VEREDICTE DE LA LLEI. JUSTÍCIA DESPRÉS DE LA BARBÀRIE

La resposta judicial a l'atemptat de la plaça de la República Dominicana es va traduir en la instrucció d'un sumari per a esbrinar i castigar els responsables de l'atac més gran contra la Guàrdia Civil. L'escrit de conclusions de la Fiscalia va ser elaborat per la fiscal Carmen Tagle, que va ser assassinada per ETA el 1989, un mes abans que començara el primer judici.

El 1989, l'Audiència Nacional va dictar la primera gran sentència, per a condemnar els autors materials, José Ignacio de Juana Chaos i Antonio Troitiño, i els col·laboradors necessaris, Esteban Esteban Nieto i Inés del Río, a unes penes de 2.232 anys de presó cadascú. Estes condemnes resultaren de sumar els càrrecs per un delictes d'atemptat amb resultat de mort, onze assassinats consumats, setanta-huit en grau de temptativa i un delictes d'estralls.

L'any 2000, Juan Manuel Soares Gamboa va ser condemnat a 1.401 anys; la seua pena va ser menor després d'aplicar-se-li un atenuant

pel seu penediment i col·laboració amb la justícia. Finalment, el 2003 es va condemnar Santiago Arróspide ("Santi Potros"), el dirigent que va ordenar la massacre, a 1.920 anys, i Idoia López Riaño ("La Tigresa") a 1.572 anys.

A pesar de la magnitud d'estes xifres, el Codi Penal de l'època limita el compliment màxim efectiu a 30 anys de presó per a cada condemnat. Hui cap d'ells continua en la presó.

1986. **PLAZA DE LA
REPÚBLICA
DOMINICANA.** 12 VIDES,
UNA FERIDA
PERMANENT

25

VÍDEO
TESTIMONI

VÍDEO
INFORMATIU

MINISTERIO DE INDUSTRIA
DELEGACION PROVINCIAL
TOLEDO

CR-0185-A
NUMERO DEL BAST
107700817
DESTINO DEL VEH
S.Particul

Certificado de Características **DUPLICADO**

Marca y Modelo	Tipo y Categoría	N.º y dimen
SAVA-J4-C5	FURGON-MIXTO	2ª 4 6
Vías anterior y posterior		

BIBLIOGRAFIA

- ANTOLÍN, Matías (2002): Mujeres de ETA. Madrid: Temas de Hoy.
- ANTOLÍN, Matías (1997): Agur ETA. Madrid: Temas de Hoy.
- BARRIONUEVO, José (1997): 2.001 días en Interior. Barcelona: Ediciones B.
- CABEZAS, Jorge (pseudònim) (2003): Yo maté a un etarra. Barcelona: Planeta, pp. 139-209.
- CALLEJA, José María i SÁNCHEZ-CUENCA, Ignacio (2006): La derrota de ETA. Madrid: Adhara Publicaciones, pp. 35-41.
- DOMÍNGUEZ, Florencio i altres (2010): Vidas rotas. Madrid: Espasa, pp. 577-586.
- DOMÍNGUEZ, Florencio (1998): ETA: estrategia organizativa y actuaciones 1978-1992. Bilbao: Servicio editorial de la Universidad del País Vasco.
- ONETO, José (1987): Comando Madrid. Barcelona: Ediciones B.
- SÁNCHEZ, Manuel i altres (2017): Sangre, sudor y paz. La Guardia Civil contra ETA. Barcelona: Ediciones Península, pp. 140-152.
- SÁNCHEZ, Manuel i SIMÓN, Manuela (2017): Historia de un desafío, vol. 1. Barcelona: Ediciones Península, pp. 277-289.

Documents judicials

- Sumari 31/1986 de la Audiència Nacional.
- Sentència 54/1989 de la Audiència Nacional.
- Sentència 14/2000 de la Audiència Nacional.
- Sentència 24/2003 de la Audiència Nacional.

